

DZIAŁALNOŚĆ w latach 1919 – 1939

„Rzadko który obszar na kuli ziemskiej posiada taką rozmaitość bogactwa przyrody jak Polska. Chodzi o planowe przetwarzanie tych darów przyrody. Podstawą tego może być tylko odpowiednio uposażony instytut geologiczny”

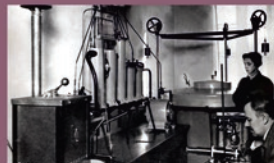
[Radziszewski 1919 r.]

W latach 1919 – 1939, zgodnie z przyjętym statutem, Państwowy Instytut Geologiczny prowadził intensywne prace terenowe i kartograficzne na obszarze Polski w jej nowych granicach. Głównym celem było dokładne rozpoznanie powierzchniowej i wnętrzej budowy geologicznej oraz odkrycie i sfałszowanie złóż surowców mineralnych, w tym zasobów wód podziemnych.

Prof. Józef Montasiewicz, organizator Instytutu i jego pierwszy Dyrektor, w przedmowa przygotowanego przedmiotowo naukowo wypracowanego działalności praktycznej powołanego w Warszawie Instytutu Geologicznego „ora organizację prac geologicznych na ziemiach polskich począwszy od Stanów Zjednoczonych. Wypracowanie swobodnych zadań ściśle łączących PIG z różnymi gałęziami gospodarki i wdrażających na wielką skalę zyskownych prac geologicznych. Państwowy Instytut Geologiczny realizował swobodnych badania dotychczas dotychczas przez władze państwowe, w szczególności państwowe i państwowe, hydrogeologiczne, geologiczno-ingenierskie, badawczo-geologiczne, badania laboratoryjne surowców energetycznych oraz inżynierskie. Powstała Pracownia Geologiczna dla potrzeb geologii surowcowej. Do poszukiwania surowców mineralnych wykorzystywane były różne metody: metoda gravimetryczna – do złóż soli, seismiczna – do złóż ropy naftowej i gipsowatych, a do złóż metali kolorowych. Rozpracowanie geologiczno-rolnicze prowadzono na terenie całego kraju, ale przede wszystkim w Karpatach i na ich przedpolu. Badano obszary rozpoznać i poszukiwać złóż soli. W rejonie zapasochowisk realizowano badania złóż jadem, w Górach Świętokrzyskich minerałów rudnych i surowców budowlanych, na Nisii Północnej i Pomorzu badania wstępnymi zwanymi rejonów oraz obszarów Polski i Włocławka pod kątem inżynierskim. Na obszarach Polski Zaprzykaszano terenami Geologicznych Zakładów Węgla, Ciepłej i rozpracowanie węgla kamiennego. Współpracę PIG z innymi terenami na poszukiwanie i odkrywanie nowych złóż potrzebnych Polsce kopalni. W tym zakresie Instytut może wykazać się wieloma sukcesami m. in. Jan Samonowicz odkrył złóża pirytu, hematytu i siarczku w rejonie Nowej Słupi, w miejscowości Radki, złóża baflegitów w rejonie Annopolu-Rachowa, złóża krzemienia pastuskiego w rejonie Ostrowca Świętokrzyskiego, w Krzemionkach Opuszczonek.

Profesor Józef Montasiewicz (z przodu) i kierownicy oddział Instytutu Geologicznego (z tyłu), 1920 r.

Opisowni Bangki ki Jadrana Zjednoczonego, 1920 r.

Opisowni Bangki ki Jadrana Zjednoczonego, 1920 r.

W trakcie prac wiertniczych prowadzonych w rejonie nadbałtyckim w roku 1937 stwierczono stawy karbowite i składowani węgla kamiennego – powstawały one przy J. Samonowiczu z 1932 r. o terenie zagłębia węgelnego i stał się jednocześnie pierwszym etapem rozpoznania złóż.

Prace badań wiertniczych i geologicznych prowadzonych przez Instytut – w latach 1932-1939 na krótkim pod kierownictwem Edwarda Janowickiego odkryły złóża węgla kamiennego w rejonie Kłodzkiej. Badania te były się podchodzą do powojennego odkrycia węgla kamiennego i znaczenia gospodarczego.

Opublikowany w 1938 roku Dekret Prezydenta RP o powołaniu Państwowej Szkoły Geologicznej w Warszawie do sprawowania Państwowego Instytutu Geologicznego w zakresie prac geologicznych i terenowych uczelni PIG centralnym organem geologii krajowej. Utworzenie Biura Rejestracji Kopalni Ujęciowych PIG umożliwiło zbieranie wiadomości dotychczas kopalni surowców i ocenę ich zasobów na ziemiach polskich.

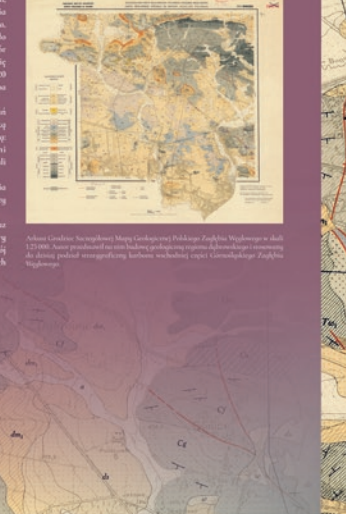
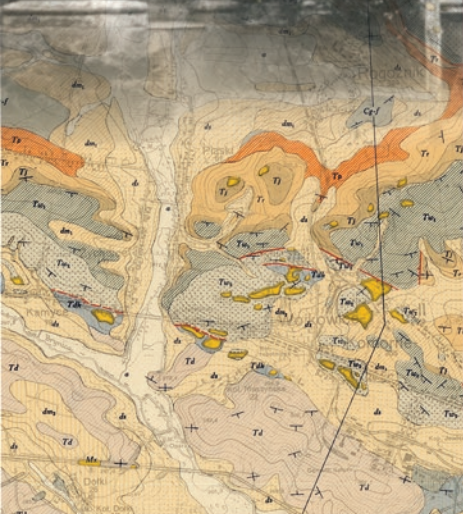
Opisowni Bangki ki Jadrana Zjednoczonego, 1920 r.

Utworzono 11 komisji organizacyjnych. Były to w szczególności: Węgi, Naftę, Gura Sól, Surowców Mineralnych, Muzeologia, Zakład Geograficzny, Stowarzyszenia Petrograficznego i Badawcze Specjalnych, Pracownia Chemiczna, Oddział Rejestracji Kopalni Ujęciowych, Techniczne, Rejestracja Węglowa i Kopalnia, Biblioteka oraz Referat Administracyjny. Utworzono Archiwum Wierzeń, którego zadaniem było gromadzenie materiałów dokumentacyjnych wierzeń, ich zabezpieczenie i udostępnianie. Księgownia Biblioteki liczyła 2231 dzieł przekazanych przez Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Bang dla Muzeum stały się zbiorami pracowni Muzeum Przemysłu i Rolnictwa i Rolnictwa i Włocławka. W roku 1920 w inwentarzu znajdowało się około 130 tysięcy okładzin. Pierwszą wystawą w Muzeum PIG poświęconą surowcom Polski była ważnym elementem upowszechniania wiedzy i edukacji Instytutu.

W latach 1921 – 1929 tworzącą się ściślejszą więź między PIG a przemysłem i inżynierem. W zakresie badań surowcowych PIG nawiązała bliską współpracę z Akademią Górniczą w Krakowie, Państwową Szkołą Geologiczną i Uniwersytetem Jana Kazimierza w Łwowie. Państwowy Instytut Geologiczny współpracował z organizacjami i instytucjami w dziedzinie geologii w Międzynarodowych Kongresach Geologicznych, byli inżynierami międzynarodowych stowarzyszeń badawczych np. Karpacckiej Asocjacji Geologicznej, współpracowali z pierwszym międzynarodowym zjazd geologiczny w niepodległej Polsce.

PIG intensywnie powołanie specjalnej komisji dla spraw ochrony przyrody nieopisanej w celu zwiększenia odpowiedzialności geologicznej za przekazywanie świadomości narodowego społeczeństwa i budowanie bazy surowcowej i inżynierskiej eksploatacji złóż dla rozwoju przemysłu.

Już od 1919 roku Instytut rozpoczął opracowanie map geologicznych wariantów i inżynierskich, morfologii oraz wrażliwości PIG. Zagadnienie stało się, naczelnym zadaniem Instytutu wraz z rozpracowaniem budowy geologicznej Polski było – wypracowanie i udzielenie map geologicznych Polski (Józef Montasiewicz 1921). Biorąc pod uwagę działalność kartograficzną przegrano się do objętości planów i opracowań strukturalnych, tektonicznych i petrograficznych.

PANSTWOWY
INSTITUT
GEOLOGICZNY

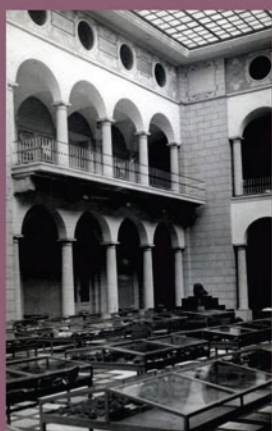
Muzeum Geologiczne

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

DZIAŁALNOŚĆ w latach 1939 – 1945

Sala Muzeum Geologicznego PIG przed wojną i po bombardowaniach wojennych.

W działalność konspiracyjną zaangażowani byli szczególnie: Edward Rühle, Jan Czarnocki, Zbigniew Sujkowski i Stanisław Tyski. W czasie działań wojennych zginęli, zostali zniszczeni lub wywiezieni do Niemiec liczne bezcenne kolekcje geologiczne, unikalne mapy i dzieła historyczne, dokumenty archiwalne, kartoteki Archiwum Wiertniczego oraz księgozbiory. Po wybuchu Powstania Warszawskiego w sierpniu 1944 roku, z inicjatywą Stefana Zbigniewa Różyckiego, geologa PIG – Stanisław Tyski, Stanisław Hrebniński, Tadeusz Olezak, Władysław Pożaryski zakopali głęboko pod ziemią 21 skrzyń z okazami, mapami i notatkami, które zostały wydobyte z ukrycia tuż po wyzwoleniu. W ten sposób ochroniono najcenniejsze materiały. Pozostałe zbiory, aparatura i gmach w Warszawie zostały zniszczone.

W czasie wojny zginęło 25% pracowników i współpracowników PIG. Zginęli w obozach koncentracyjnych, w Powstaniu Warszawskim, zostali rozstrzelani, wiele osób zmarło w wyniku trudnych przeżyć wojennych. Zniszczenia wojenne były ogromne: budynki bombardowane, utracono aparaturę, zbiory Archiwum Wiertniczego w 90%, biblioteki w 80%, muzeum w 70%.

W dniu 5 września 1939 Minister Przemysłu i Handlu wydał polecenie ewakuacji personelu. Dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego prof. Karol Bohdanowicz przekazał pełnienie obowiązków dyrektora dr Józefowi Zwierzyckiemu. W Instytucie pozostała nieliczna grupa pracowników, którzy rozciąga opiekę nad zbiórami, gmachem i majątkiem. W wyniku bombardowania gmachów PIG, 18 września 1939 roku, część zbiorów i materiałów została zniszczona. W kwietniu 1940 roku p.o. Dyrektora PIG Józef Zwierzycki został aresztowany przez Gestapo.

Władze okupacyjne zreorganizowały Instytut i włączyły go do niemieckiej Amt für Bodenforschung z urzędową siedzibą w Krakowie i filiami w Warszawie, we Lwowie, Jaśle i Świdrze. Dyrektorem komisarzem centrali w Krakowie został niemiecki geolog prof. Roland Brinkmann, a jego następcą w maju 1944 roku prof. Walther Emil Petruscheck.

Główny nacisk skierowany zostaje na prace terenowe, wykonywanie map geologicznych, rejestrację złóż mineralnych, głównie rudy żelaza, fosforu i torfu oraz poszukiwania węglowodorów.

Lata okupacji pozbawiły polskich badaczy i uczonych możliwości prowadzenia badań, a także publikowania ich dorobku naukowego. Geolodzy prowadzili podwójną dokumentację z prac badawczych – jawną i ukrytą.

Ważnym kierunkiem działalności konspiracyjnej polskich pracowników Instytutu było zdobywanie i gromadzenie map topograficznych, na których lokalizowano fortyfikacje niemieckie i inne obiekty wojskowe. Informacje te wykorzystywane były w planowaniu i organizowaniu akcji zbrojnych. W gmachu Instytutu w Warszawie mieściła się komórka topograficzna AK.

Budynki PIG po wojnie.

Prace terenowe.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

Muzeum Geologiczne

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

DZIAŁALNOŚĆ w latach 1945 – 1989

Pracownice terenowe Instytutu geologicznego w Krakowie.

20 sierpnia 1945 roku geolodzy polscy przystępują w czasie okupacji w polskiej centrali Amfu für Bodenforschung w Krakowie, wpisując na budżet okupacyjny przyk. Kochanowskiego Franciszka „Polski Instytut Geologiczny – wstęp w łowosmyg”.

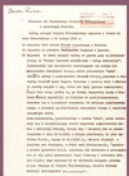
W dniu 1 marca 1945 roku zarządzeniem ministra przemysłu i handlu reaktywowano Państwowy Instytut Geologiczny. Do czasu odbudowy zniszczonych gmachów Instytutu w Warszawie głównym siedzibą pozostała w Krakowie.

Pierwsze zmiany kadrowe PIG tworzyli eksperci z państwowej służby geologicznej z 1 lutego 1947 r., którzy stanowili niewielką nowość kadrową z 21 marca 1948 r. Zmianę uległa forma prawno-organizacyjna PIG, natomiast nowością była rola Państwowej Rady Geologicznej, która miała się opierać doradcę i opiniotwórczym ministrowi przemysłu w sprawach geologicznych. W dniu 8 października 1951 r. został wydany kolejny dekret o państwowej służbie geologicznej. Zmienił on zasadniczo formę organizacyjną państwowej służby geologicznej, która została dostosowana do systemu centralnego planowania i dominacji w własności państwa.

W pierwszych trzynaściu miesiącach po zakończeniu działań wojennych, oprócz starań o zabezpieczenie podstawowych struktur biurowych, skoncentrowano się na organizacji pracujących w dziedzinie wydobycia. Przejmując podległość w kadry Wydział Regionalnej i Geologicznej Stowarzyszenia rozpuszczonej Wyższej Szkoły Chemicznej, archiwum rękopisów i map, muzeum oraz bibliotekę.

Zadania Instytutu koncentrowały się na prowadzeniu regionalnych badań geologicznych, służąc jako najwyżej utworzone biuro terenowe dla odbudowy życia gospodarczego państwa.

W związku z przesunięciem granic Polski na zachód, przed polskimi geologami, powstali się ogromne wyzwania związane z potrzebą badań zasobności części Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Działalność Wydziału Węglowego oraz służby terenowej na terenach nachodzących Polski. Utworzenie stacji terenowej w Krakowie i Szczawinie. Zdjęcia miały zadanie gromadzenia i opracowywania materiałów dotyczących złóż węgla kamiennych oraz współpracy z kopalnictwem węgelnym. Opracowanie przez Staniewicza (Dokumenta Technicznego i Technika) i Tadeusza Bocheńskiego podziału stratygraficznego karbonu oraz nomenclatury podłożów węgla stosowane są w GZW do dziś. Powstała Mapa geologiczna Górnośląskiego Zagłębia Węglowego w skali 1:100 000. Prace geologiczno-pedagogiczne doprowadziły do odkrycia i udokumentowania wielka złóż węgla brunatnego, m. in. w Adamowie, Działoszynie, Gubinie, Monastach i Ropiszynie. Zwiększeniem prac wiertniczych, geologicznych i geologicznych na wschodnich krańcach kraju było udokumentowanie złóż węgla subkarbonowego (Lubelskiego Zagłębia Węglowego (LZW)). Odkryciem surowcowym Instytutu o znaczeniu światowym, które przyczyniło się do rozwoju wiatwych górnictwa, było odkrycie złóż siarki rodowej w sąpalsku na północnym, w rejonie Tomarowa (1953) oraz podległa i przypiękła na wschodzie złóż siarki rodowej w Łoboszu (1957). W okresie wojennej praca węgelnictwa geologicznego skupiała się na badaniach w rejonie Kłodzkiej i węgelnictwa siarki rodowej w województwie. Prace wykonywane w skali państwa przyczyniły się do udokumentowania znacznych złóż soli potasowo-magnezjowych i znacznych złóż soli kamiennej w znaczeniu przemysłowym.

Rolę Instytutu geologicznego w planowaniu gospodarki państwa.

Badania geologiczne w tych latach doprowadziły także do odkrycia złóż rudy żelaza w rejonie Łęczyca (na Słowacji), odkrycia znacznych złóż cynku i ołowiu na obszarze NE obchodzenia Gór Świętokrzyskich, odkrycia złóż bursztynu w rejonie Scaniałowa w Górach Kaczawskich i złóż miedzi i miedziowo-wolframu miedziowych w rejonie Ponoja-Mrzyszowa oraz wód termalnych na obszarze nieckii lodkowej.

Zespół Zakładu Stratygrafii, Warszawa, 1950 rok.

Badania złóż kamiennych w Ponoju Łęczyca.

Zespół Chemicznego Laboratorium Chemicznego, Warszawa, 1950 rok.

W latach 1945 – 1952 nastąpił wielki rozwój geologii inżynierskiej jako działu wydobywczej, który określa warunki prowadzenia i eksploatacji kopalni. PIG wykonał w tym okresie około 300 dokumentacji geologicznej inżynierskiej m. in. dla wielkich inwestycji jak budynek wodny, Pałac Kultury i Nauki i także wstępny dokumentację dla metru warszawskiego. Nastąpił intensywny rozwój wiertniczych podstawowych dyscyplin geologicznych, które służyły pozyskaniu złóż surowców mineralnych i określeniu występowania wód podziemnych. Szczególnie ważnym pracowni PIG odnosiły w dziedzinie stratygrafii, geochimii, petrografii, tektoniki i paleontologii. Opracowanie stosuje schemat Inżynierskiej i tektonicznej podziału krystalicznego platformy prekambryjskiej. Badania mikropaleontologiczne stały się integralną częścią badań geologiczno-petrograficznych i podstawowych dyscyplin w Instytucie. Badanie mikro i mikrofauna i paleontologia zwierząt prowadziły na przykładzie wielki sukcesy w rejonie terenów wierzniących z różnych rejonów Polski. W monografiach i opracowaniach opisano kilkadziesiąt nowych taksonów (Badajewski). Kierunek węgelnictwa i paleontologii. Odbierany postęp dokonał się w dziedzinie wydobywczej Instytutu, w szczególności kartograficznej. Wydane zostały przybliżone mapy sejsmiczne i nierzeczywiste oraz arkany, które były podstawą do planowania gospodarczego, projektowania dalszych badań regionalnych i pozostawiały surowców mineralnych. Powstały projekty opracowania jednolitej, arkuszywej Mapy geologicznej Polski w skali 1:300 000, a następnie dokładniejszej w skali 1:200 000.

Prace wiertnicze po kwaterze IV w Wąglińskich i wiertniczo po pracy – Jan Wągliński i współpracownicy.

Pracownicy Instytutu brali aktywny udział w badaniach geologicznych wspierając w ramach międzynarodowych Akcji geologicznych i działań w międzynarodowych organizacjach m. in. w Międzynarodowej Unii Nauk Geologicznych (IUGS – International Union of Geological Sciences), w programach badawczych np. IGCP – International Geological Correlation Programme, prezentowali osiągnięcia polskiej geologii na Międzynarodowych Kongresach Geologicznych, współpracowali przy opracowaniu i edycji map m. in. Mapy geologicznej Europy, Mapy tektonicznej Europy, Mapy magmogenicznej Europy, Mapy złóż węgla Europy, Mapy złóż rudy żelaza Europy.

Prace terenowe w celu wydobycia, badanie (określenie) Długości (Długość), Kątów (Kąt), Kątów (Kąt) (1950 rok).

DZIAŁALNOŚĆ w latach 1990 – 2019

Przez długi okres działalności Państwowego Instytutu Geologicznego główny nurt skoncentrowany był na zagadnieniach złożowych – rozpoznawaniu perspektywy złożowych na terenie Polski i ich dokumentowaniu. Instytut prowadził również wszechstronne rozpoznanie budowy geologicznej kraju.

Wraz ze zmianami ustrojowymi i cywilizacyjnymi, w ostatnich trzydziestu latach, zakres działań Instytutu rozszerzył się znacząco, między innymi o zagadnienia z zakresu hydrogeologii, ochrony środowiska, geologii inżynierskiej oraz szeroko rozumianej edukacji geologicznej. Kluczowym zadaniem Instytutu stało się również gromadzenie i przetwarzanie informacji geologicznej w nowoczesnych bazach danych, oraz udostępnianie tych informacji przez Internet.

W ostatnich dwóch dekadach Instytut formalnie zaczął pełnić rolę służby geologicznej i hydrogeologicznej kraju. Jako służba geologiczna, od roku 1992 Instytut jest członkiem stowarzyszenia europejskich służb geologicznych EuroGeoSurvey. W jego ramach uczestniczył między innymi w różnych projektach i programach naukowo-badawczych realizowanych przez międzynarodowe konsorcja w różnych regionach świata oraz w misjach konsultacyjno-szkoleniowych w krajach Afryki i Azji dotyczących różnych aspektów badań geologicznych.

Nowe potrzeby współczesnego świata spowodowały, że w poszukiwaniu surowców energetycznych zaczęto brać pod uwagę niekonwencjonalne złoża gazu ziemnego. To w oparciu o interpretację prowadzone w Instytucie wytypowano obszary i kompleksy skalne oraz określono perspektywy występowania gazu łupkowego i gazu zamkniętego. Wyzwaniem dla geologii okazał się również boom inwestycyjny związany z budową i modernizacją sieci dróg oraz budynków na Euro 2012. W latach 2008-2015 Instytut opracował prognozy występowania złóż kruszyw piaskowo-żwirowych w 400 kluczowych obszarach i wile z nich udokumentował.

Instytut prowadził na dużą skalę badania geologiczno-inżynierskie potrzebne dla planowania przestrzennego i budownictwa. Wielka powódź w dorzeczu Odry z roku 1997 i późniejsze katastrofy osuwiskowe uzmysłowiły konieczność uwzględnienia informacji z zakresu geologii inżynierskiej w planach zagospodarowania przestrzennego i w planowaniu inwestycji. Zapobieganie zagrożeniom geologicznym oraz merytoryczny nadzór nad usuwaniem ich skutków stało się ważnym elementem działalności PIG-PIB. W 2006 roku ruszył ogólnopolski projekt systemu osłony przeciwosuwiskowej (SOPO), dzięki któremu powstają bazy danych o zagrożeniach osuwiskowych oraz mapy osuwisk i terenów zagrożonych, a dane na temat geologii inżynierskiej polskich aglomeracji są udostępniane w ramach atlasów geologiczno-inżynierskich (BDGI).

Badania płytkiej geotermit.

Edukacja geologiczna – warsztaty rozpoznawania skal podoba piknika popołudniowego.

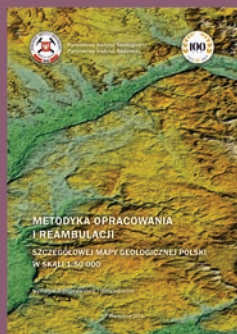
Od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, coraz większy nacisk kładziony jest na stan środowiska przyrodniczego. Instytut włączył się aktywnie w prace konsorcjum, które przygotowało pierwszy Krajowy Plan Gospodarowania Odpadami. Między innymi w latach 1995-1998 sporządzony został spis i ocena wpływu na środowisko niebezpiecznych dla środowiska składowisk przeterminowanych środków ochrony roślin (tzw. mogilników). Dzięki staraniom pracowników Instytutu w kolejnych latach udało się zlikwidować wszystkie mogilniki w Polsce. Pod koniec lat 90-tych rozpoczęto szeroko zakrojony projekt monitoringu osadów wodnych rzek i jezior Polski, a od 2002 roku stały monitoring stanu i zasobów wód podziemnych.

Monitoring wód podziemnych.

Najbardziej czytelnym sposobem przedstawienia dorobku prac geologicznych są tematyczne mapy geologiczne. Na szczególną uwagę zasługuje seria map zakrytych w skali 1:50 000 pokrywająca całą Polskę, ukończona w ostatnich latach i obecnie stopniowo aktualizowana.

Nowym dynamicznie rozwijającym się nurtem działalności Instytutu jest geoturystyka i ochrona georóżnorodności, które uzupełniają wszechstronną działalność edukacyjną prowadzoną przez Muzeum. W celu upowszechniania wiedzy o środowisku abiotycznym Instytut aktywnie działa na rzecz tworzenia obszarów chronionych obejmujących cenne stanowiska geologiczne. W efekcie tych starań powstały geoparki Łuk Marzalek, Góra Św. Anny. Instytut projektuje ścieżki geologiczno-turystyczne, tworzy udostępniane dla edukacji i turystyki geostanowiska oraz wykonuje mapy geologiczno-turystyczne, m. in. cykl map stworzonych dla parków narodowych i krajobrazowych. Powstał również Centralny Rejestr Geostanowisk Polski – serwis, w którym gromadzone są informacje o najcenniejszych obiektach przyrody nieożywionej w Polsce.

Geopark Łuk Marzalek

Podzespół ścieżki geoturystycznej W krainie historycznej w gminie Obereg.

nych obejmujących cenne stanowiska geologiczne. W efekcie tych starań powstały geoparki Łuk Marzalek, Góra Św. Anny. Instytut projektuje ścieżki geologiczno-turystyczne, tworzy udostępniane dla edukacji i turystyki geostanowiska oraz wykonuje mapy geologiczno-turystyczne, m. in. cykl map stworzonych dla parków narodowych i krajobrazowych. Powstał również Centralny Rejestr Geostanowisk Polski – serwis, w którym gromadzone są informacje o najcenniejszych obiektach przyrody nieożywionej w Polsce.

PAŃSTWOWY
INSTYTUT
GEOLOGICZNY

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej